

Yàkòbhò andí bhàruwà

Yàrí bhàruwà ò ì nòtù ádròdrò dhu tí dhu

Dhu àla ndí k pangba yàrí bhàruwà nandí ale ràrí Yàkòbhò tí kátina ale. Ábhò ale arí dhu ìrè ndí Yàkòbhò ràrí Yèsù t'ádóna nzínzi ò atdí ale (Mrk 6.3). Ka ní'ì Yèrùsàlemà tó kígò ò kànìsà ò ádròdrò ale nzínzi ò atdí ale (Kas 1.14; 12.17; 15.13; 21.18; Gàl 2.9).

Ka kárí dhu ìrè, kà randí yàrí bhàruwà mbèmbè ìfo kumì atò údà Yèsù ka kúgù dhu-dzidò rórò. Ndi kàsùmì ò, «ka kapè kavu atdí ò Yèsù ná'ù ale rò Yèrùsàlemà tó kígò ò» (Kas 8.1).

Yàkòbhò andí dhu fíyò ní «atdí kumì dòná óyò nà rùgànda-tsù» (1.1). Ungbòta-Ayí ò, ì «atdí kumì dòná óyò nà rùgànda-tsù» tí ka kátina ale ní kóró Pbàìsràyéí, yà Pàlèstìnà tó pbìrì ò aróko Pbàyàhúdì mà, ngùkpa pbìrì ònà ì nífàlà-tsí mànà. Pbétù, Ungbòta-òwútá ò, kà-tì ní kóró pbàkrístò, Pbàyàhúdì mà, ìnzì ní Pbàyàhúdì mànà (Gàl 6.16).

Yàkòbhò andí dhu fíyò pbàkrístò nzínzi ò, ábhò ale nyú ní'ì năkùtálè. Atdí dhená-tsí nóongónà kasu ònzì ònzònzì Pbàyàhúdì tó ìnga-abábá ò (5.1-6). I ale-rò ka kávu dhu náabhù abádhí rìfàlà ì yà adzì ò. Ní Yàkòbhò andí dhu abádhí tò, ndíní abádhí-afí nabhù tí ròtsì òbí a'uta ò. Kàtì: ìnzì ka karí ídzi dhu ònzì ní ìndrù tò a'uta ràrí iwà óvè a'uta (2.26).

Bhàruwà-nyìtì ka kóhù tí dhu

- **Bhàruwà-dòkpa** (1.1).

- **Umvútá-ònzì** dhu àkă kíkò pòtsó a'uta ò dhu (1.2-12).

- Ìnzǎ Kàgàwà arí atdí alɛ mà nábhũ rònzì nzéɛ dhu dhu (1.13-18).
- Kàgàwà bhà Ɔtɛ àkǎ kirì, kadù kùnò dhu ònzì dhu (1.19-27).
- Ìnzá dhu àkǎ kǐ ì ìndrũ-ǒnga t'óvòta tó alɛ-afí nà dhu (2.1-13).
- Ìnzǎ ka karí ídzì dhu ònzì nǎ a'uta ní iwà óvè a'uta dhu (2.14-26).
- Alɛ-idà-dɔ àkǎ kɔdò mběyi dhu (3.1-12).
- Dhu-ǒnga t'óvòta tó obhóná irèta (3.13-18).
- Yà adzì ǒ dhu-tsí nòzè alɛ ní Kàgàwà rǒ òmvù dhu (4.1-5.6).
- Dhu-dzi òndù ka kǐ dhu mà itsòta mànà (5.7-20).

Yàkòbhò rǐ ìndrũ nóvì dhu

¹ Yàrí bhàruwà nàndí fùkù ní ima Yàkòbhò, Kàgàwà bhà, ndirò Ádrùngbàle Yèsù Krístò bhà inɔ-akpà. Ma mòvì nyǎ kóró, yà atdí kumì dòná óyǒ nà rùgànda-tsù tǐrò nyǎ nyífalà nyǎ yà adzì ǒ rò*.

Umvútá-ònzǎ dhu àkǎ kikò pótso a'uta ǒ dhu (Ɔpt 3.6; 4.7; Zèk 7.19; Mát 7.7-11)

² Àbanǎnzó, nyǎ nyàkǎ nyǒzù yà nyǎ nyí dhèdhèrò umvútá-tidò nábà dhu rǐ ì dhèdhe tǐ atdíǒ fùkù. ³ Obhó tǐ, nyǎ nyàkǎ nyùnì dhu nyǎ rapé iko pótso fùkù a'uta ǒ umvútá-ònzǎ, ní ndì dhu rǎrǐ dhu-dzi t'òndùta tó ɔbì nábhũ fùkù. ⁴ Dhu àkǎ wà fùkù dhu-dzi t'òndùta rìtè ndì kpangba, ndínì nyǎ nyí'ì tǐ àkǎkǎ alɛ nyú tǐ, ndirò ìmbà rǒyá ndì nùbhà ndínì ì ɔnzì tǐ atdí dhu mà rǐ ì alɛ tǐ. ⁵ Pbétù, dhu apé ì ì nzínzìkù ǒ atdí alɛ mà nótù

* 1:1 1.1 Atdí kumì dòná óyǒ nà rùgànda-tsù tǐ ka kátina iró ní pbàkrístò, ìmbà rǐ ì Pbàyàhúdì mǎtí ndirò ìnzǎ ní Pbàyàhúdì mǎtí.

ndì ìmbă ndì'ì dhu-ǒnga t'óvòta tó irèta nà dhu tí, ní ndì ale àkă ndònzì ka Kàgàwà-fó. Ní kà rǎdù kàbhũ àbhũ kà tò. Obhó tí, kǎrí dhu ùbhò kóró ale tò, ìnzì ndì ndì ìndrũ-ǒnga òvò rórò, ndìrò ìnzì ndì ndì ndìngyě rórò. ⁶ Ndirò, kàkă ndònzì ka a'uta nà, ìnzì affina rǔguru rórò. Obhó tí, affina rǔguru ale, níli ndì yà rèrù dǒ rópili àpúpú rǎbhũna ràmbe ndàwà dǒ mùkurà tó idha bhèyi. ⁷ Ndi dhu bhèyi ale-tidò nákă nzá ndìrè nga ndì rǎrǎdù atdí dhu mà nábà Ádrùngbǎle Kàgàwà-fó, ⁸ ndì ale-tidò ní pbìndà irèta-ǒnga úndò ndì ale, ndìrò ùgèrě tí arí ndùgèrě pbìndà mùtso ǒ ale nídhunì.

Nákùtálé mà ònzítálé mànà nàndà dhu
⁹ Nákù tí ndì nòtù àlě t'ádòná mùkrístò nákă ndì'ì dhèdhe nà, Kàgàwà ìdzì ndì orú nídhunì. ¹⁰ Ndirò, ònzítálé tí ndì nòtù àlě t'ádòná mùkrístò nákă ndì'ì dhèdhe nà, Kàgàwà ìfo ndì obvò nídhunì. Obhó tí, ònzítálé rǎdù ùda akye tí àdhàdhì irí ǒ itsu-opfò náarúda akye tí dhu bhèyi. ¹¹ Adyifò náarí ndìto, ndàdù itsu itdyu, ndì itsu-opfò rǎdù 'àwà obvò, fìyó aya rǎdù ìku. Ndi dhu bhèyi tí ní ndì, ònzítálé rǎdù àrà òvè yà bìlìnganà ndì ndarónzìna pbìndà kasu úmbè ndì rórò.

¹² Hirò nónzì ale ní, umvúta-dzi òndù arí pbìndà a'uta ǒ ale. Obhó tí, ndì umvútá lè mà ndì ndònzì dhu-dzidǒ, ndì ale abáya yà Kàgàwà akò fìndá làkà ndì nózè ale tò dhòdhódhóngà tó ípìrǒnga tó mùkàkú.

ìnzì Kàgàwà arí atdí ale mà nàbhũ rònzì nzére dhu dhu

(Yòb 29.12-13; Mát 7.21-27; Gàl 6.7-10; 1Pé 2.1-2)

¹³ Nzére dhu-atdyú òho rí ndòzì ale nákă nzá ndàti: Kàgàwà rǎrì ndì ndì nàbhũ ndònzì nzére dhu. Obhó tí, Kàgàwà arí nzì nzére dhu ònzì. Ndirò, kǎrí nzì atdí ale mà nàbhũ rònzì nzére dhu. ¹⁴ Ìngbàtí ìli ndì ale

mà nábhu arí r̀onzi nzéE dhu dhu ní, yà ndi ale nyú r̄ atdyúna òho nd̀onzi nzéE dhu. Ndi nzéE dhu náarí kàdha, ndàdù òtsinà. ¹⁵ Ní, ndi nzéE dhu-atdyú òho ka kí dhu náapé ndisè, náaródhina dhu ní nzéE nga. Ndirò, nzéE nga náapé òtro, náaródhina dhu ní ɔve.

¹⁶ Yà atdíđ ma m̀ozè nȳ r̀ò àban̄nzó, nȳ nyàkã nzá nyàbhu nȳ k̄utrà nȳ! ¹⁷ Àlè r̀ò arí nd̀onzi ídzi dhu kóró, àlè arí àbana àkãkã atdíđ kóró p̄E-tidò mànà náaríwu òr̀-akpà ò r̀ò. I dhu náaríwu yà òr̀-akpà-nȳ r̀ò arí inga náwù kóró dhu nanzi Àba Kàgàwà bhà r̀ò. Ndi Kàgàwà ní ìnz̄ arí nd̀wù, ndirò ìnz̄ arí nd̀gèr̄ nd̀bhà nȳ ìnò ò i dhu-tsí bh̄yi ale. ¹⁸ Ndi nyú ndi ndòzè ka dhu bh̄yi, k̄bho íp̄r̀nga-ɔwùtá àlè t̀ò, p̄b̀nda obhónga t̀ò ɔE-otù ò, nd̄n̄ àlè koko tí wemberè t̀ò ngari ò yà ndi ndanzì kóró dhu-tsí nzínzi ò.

Kàgàwà bhà ɔE àkã kirì, kadù k̀nò dhu ònzi dhu (Yùw 3.27)

¹⁹ Yà atdíđ ma m̀ozè nȳ r̀ò àban̄nzó, nȳr̀è yàrí ɔE: ìngbàtí ìli ndi ale mà nãkã nd̄i isó rádù dhu ìr̀ ale tí, ìnz̄ rádù ɔE òr̀ isó tí ale tí, ndirò ìnz̄ arákò akye ale tí. ²⁰ Obhó tí, akye arákò ale náarí nz̄ obhónanga t̀ò dhu ònzi Kàgàwà-ònz̄. ²¹ Wò dhu-okú d̀ò r̀ò ní ndi, nȳ nyàkã nyàwà òtòtì dhu kóró itse nyukutsi r̀ò, f̀kù nzéE m̀tso, yà isè tí arí ndisè nyukutsi mànà. Nȳ nyàkã nyàkò yà nyukutsi ka kòzò ɔE yorowà ò. Ndi ɔE ní yà nȳgu rádù ɔE. ²² Nȳ nyàkã nzá nȳi b̄ya n̄ tí arí Kàgàwà bhà ɔE ìri ale tí, p̄b̀tù nȳ nyàkã nȳi ndi ɔE ùnò dhu ònzi arí ale tí, ìnz̄ dhu īi tí nȳ nȳ ùtr̄a nȳ-t̄r̀ò dhu tí. ²³ Obhó tí, f̀nda ka k̀nna Kàgàwà bhà ɔE k̀lè ìri arí, ìnz̄ ndi ndi ndi ɔE ùnò dhu ònzi r̀òr̀ò ale, níli ndi yà ndi ka kadhina nyina-wòyò àndà r̀í nd̄t̄r̀ò

kìyó ǒ ale bhěyi. ²⁴ Nyìna-wòyǒ ndì ndàndà ndàdù àrà dhu-dzidǒ, kà rǎdù àdzo ànyìrǒ rò tí nyìna-wòyǒ ì'ina tí dhu rǒ rò. ²⁵ Pbétù, atdyúna nyú nà arí Kàgàwà bhà uyátá-ǒnga àndà ndíní ndì ndùni tí ale náso Kàgàwà rǎdù kà rǒnzina kóró dhu ǒ. Ndi uyátá ní àkǎkǎ atdíǒ uyátá, ndirò indrù àbhù rí rífù Kàgàwà inzà ka kùtù ndì ùtù tí rórò uyátá. Kǎkǎ ndàpǎ ndì ndì uyátá t'ífuta rǒ, ndàrà kùnò dhu ònzì rǒ mběyi ndìtò. Kǎkǎ nzà ndàrà kàrì rǒ ìrì tí, rǎdù àdzo òna nǎ rò.

²⁶ Ndi ale apé ndòzù àkǎkǎ dhu bhěyi ndì ndarí Kàgàwà ùlě dhu tí, pbétù ìnzì ndàdù tsùna òdò, ní ndì ale ní ndìtìrò rí ndùtrǎ, ndirò kǎrì Kàgàwà ùlě nǐ ulétá ní kòkórò dhu. ²⁷ Àba Kàgàwà rǎdù òzùnà àkǎkǎ dhu bhěyi ndirò ìmbǎ afátá na arí ndùlě dhu tí ale ní, yà ìzù-nzo mà abvo-ayí mànà dzùnà ònzì arí fìyó àpè ǒ, ndàdù ndòdò kà-nyìkpó ǒ ótì yà adzi ǒ kóró dhu rǒ rò ale.

2

*Inzá dhu àkǎ kǐ'ì indrù-ǒnga t'òvòta tó ale-afí nà dhu
(Law 19.15; Zàb 82.1-4)*

¹ Àbanǐnzó, àdhàdhì yà nyí nyá'ù ilèta nà àkǎ àlě tó Ádrùngbàle Yèsù Krístò dhu bhěyi, nyí nyàkǎ nzà nyí'ì indrù-ǒnga t'òvòta tó ale-afí nà. ² Atdí ófó ní yàrí: Nyìrè pé dhu, ònzì tó atdí ale, yà ǒrò tó petè mà ídzi mùdzarù mànà nùfǒ róná ritsù wà nyí nyùndu nyí òná idza ǒ, wò dhu-dzidǒ, ndì nùfa mberù-fí nùfǒ róná nǎkùtálé rǎdù itsù átò ànyì-dza. ³ Ní, nyí nyá'í ifuta àbhù atdíǒ wò mběyi ndì nùfǒ ale tò, nyítè àyàya ngari fìndà nyàti: «Ádí ìrò yà ídzi ngari ǒ.» Pbétù, nyí nyaràdù àtìna wò nǎkùtálé nǐ: «fnyì! Ídè uró, ndirò ngàtsi nǐ, ádí ìrò obvò màtí, yà pǒdu ma mùlì ró.» ⁴ Ní, wò dhu ìtè tí nzà

dhu nyĩ rarĩ indrũ-ŏnga òvò, ndirò ndi dhu bhěyi nyĩ nyónzina dhu ŏ, nyũnda arĩ dhu rarĩ fũkũ nzéŕe irèta?

⁵ Yà atdíđ ŏ ma mózè nyĩ rò àbanĩnzó, nyĩri dhu! Kàgàwà náavò tí nzá nãkũtálɛ yà adzi ŏ, ndĩnĩ okoya tí ònzítálɛ tí a'uta ŏ, 'adũ òko yà ndi nózè alɛ tò Kàgàwà akò fĩndá làká Idzi-kàmá tí? ⁶ Pbéťù nyĩ, nyĩ nyárĩ nãkũtálɛ-itsì ònzì, nyãdũ àmbɛ ònzítálɛ ifũ dŏ! Ní tí obhó i ònzítálɛ i rũkũ arávu, 'adũ àmbɛ nyŏbhũ dŏ dhũwanì ŏ? ⁷ Ndirò, tí obhó abádhí i yà pbàkrístò tí ka karĩ nyũnzi nĩ dũkũ arĩ'ĩ ídzi ɔvɔ nĩ arĩ dhu ùnɔ nzéŕe?

⁸ Ĩlĩlã Andítá rĩ dhu òvɔ ndàti: «Nyĩ nyákã nyozè ɔdhĩnũ àdhàdhì nyĩ nyũ nyĩ nyózè nyĩ nyĩ-tírò dhu bhěyi*.» Wòrí ní ndi òrũ-akpà ŏ Idzi tó Ƴyátá. Ní, nyĩ nyapé ndi Ƴyátá ifũ, ní nyĩ nyònzì wà ídzi dhu. ⁹ Pbéťù, nyĩ nyapé dhu ònzì indrũ-ŏnga t'òvòta nà, ní nyĩ nyònzì wà nzéŕɛnga Ƴyátá nyĩ nyũkò dhu-okú dŏ rò. Ní ndi Ƴyátá ràdũ anya ɔtdì dũkũ. ¹⁰ Obhó tí, ndi alɛ apé kóró Ƴyátá ifũ, pbéťù ndàdũ atdí Ƴyátá kèlě nũkò i Ƴyátá nzínzì ŏ, ní ndi alɛ ùkò wà kóró Ƴyátá. ¹¹ Obhó tí, Kàgàwà ràtina: «Dhu àkã nzá nyònzì mũnyònì.» Ní kàti wà átò: «Dhu àkã nzá nyohò abvo.» Nírò, dhu apé ì'ĩ inzá nyĩ nyònzì mũnyònì dhu tí, pbéťù nyadũ abvo òhò, ní nyĩ nyũkò wà Ƴyátá. ¹² Nírò, nyĩ nyákã nyòwù òte rŏ, nyãdũ dhu ònzì àdhàdhì ànyãya Kàgàwà unɔya alɛ bhěyi. Ndi anya kũnɔya ròfò ndi yà indrũ àbhũ rí rífũ ndi inzá ka kũtu ndi ùtũ tí rórò Ƴyátá nónzì ka dhu bhěyi. ¹³ Obhó tí, izũ àbà arĩ ngũkpà alɛ dŏ alɛ rĩ nzĩ àdũ ànyãna ùnɔ Kàgàwà rĩ dhu-ɔdò ònzì. Pbéťù, Kàgàwà náabáya nzĩ izũ yà ìnzĩ arĩ izũ àbà ngũkpà alɛ dŏ alɛ dŏ.

* 2:8 2.8 Law 19.18

*A'uta mà kàsũna màna
(Yòb 31.16-22; Gàl 5.6; Ěbr 11.17,19,31)*

¹⁴ Àbanĩnzò, atdí ale rĩ̀ì inè ndàti: «Ma má'ù wà Kàgàwà,» pbétù, ìnzĩ ndàdù ndi a'uta itè pbàndà ídzi dhu ònzi ndi ndí ìndrũ tò dhu-otù ǒ. Ní ndi dhu tó mùgàsù ní àdhu? A'uta tí àdù ndi ale ìgũ ìgũ wòrí ófò ǒ? ¹⁵ Nyìrè pé dhu atdí adòkũ mà, ndirò ngàtsi nĩ, atdí awèkũ mà rārĩ̀ì mbã mùdzarù nà, ndirò ngàtsi nĩ, kà rārĩ̀ì mbã bìlìnganà ndi ndóngo ònyùnà ònyù nà. ¹⁶ Ní, atdí nzìnzìkũ ǒ ale apé àdù àtìnà kà nĩ: «Àrà mbèyi, óvo kàzũ, nyadù dhu ònyù nyalè nĩ,» pbétù ìnzĩ ndàdù ka dzùnà nónzì atdí dhu nĩ màtí, ní ndi dhu tó mùgàsù nádù ì̀ì àdhu? ¹⁷ Ní a'uta tò, kà rĩ̀ì ndi dhu bhèyi tí átò. A'uta kèlè nà ka kí̀ì vīna dǒ rò, ìnzĩ kadù àmbè ídzi dhu ònzi dǒ ìndrũ tò dhu ní iwà óvè atdídǒ a'uta nà ka kí̀ì dhu.

¹⁸ Pbétù, ìndrũ rĩ̀ì inè ndàti: «Inyi, nyi nyí̀ì a'uta nà, ndirò ìma, ma mání ídzi dhu ònzi ìndrũ tò.» Ní, ma mádù dhu àdu kà tò, matì: «ftè pé yà ìnzĩ nyi nyarí ídzi dhu ònzi nĩ ìndrũ tò pbùkù a'uta idù. Ní ìma, ma mí dhu itè ìndù yà ma marónzina ìndrũ tò ídzi dhu-otù ǒ, inè ma rārĩ̀ì a'uta nà.» ¹⁹ Nyi nyá'ù tí nzá dhu, Kàgàwà rarí̀ì atdí tí? Ní wòrí ní ídzi dhu! Pbétù, nyi nyàkã nyuni dhu p̄fòmvo nyú mà rá'ù wà ka átò, ngbǒya ràdù àmbè ìvĩ nyú ìvi dǒ odo nĩ. ²⁰ Inyi ní mùdhomà! Nyi nyòzè tí wà nyuni dhu ìnzĩ ka kí̀ì Kàgàwà ózè ídzi dhu ònzi rórò ka kí̀ì a'uta nà dhu rārĩ̀ì kòkórò dhu? ²¹ Kàgàwà azù tí nzá àlè t'ábhunà Àbràhamù obhónángatále tí, yà kīdyi idhùnà Ìsakà ndàbhũ ràyi màzàbahù dǒ, ndínĩ ndubì tí p̄erè tí Kàgàwà tò dhu-okú dǒ rò? ²² Nírò, nyi nyàla wà dhu kàbhà a'uta mà ranzì kasũ atdíkpá kǎnzì ídzi dhu màna. Ndirò, ndi kǎnzì ídzi dhu abhù kàbhà a'uta rĩ̀ì àkàkà a'uta tí. ²³ Ndi dhu bhèyi ní ndi, yà Andítá rǒvona

dhu náadù àkǎ. Ndi Andítá rǎtina: «Àbràhamù náa'u Kàgàwà, Kàgàwà ràdù ndòzù obhónángatále tí*.» Ndirò, Kàgàwà adù kànzi pbìndà olo tí. ²⁴ Nírò, nyí nyàla wà dhu Kàgàwà rarí ìndrù òzù obhónángatále tí ndì ndòzè ídzi dhu ònzi ndi ale rǐ dhu-otù ǒ, ìnzǐ ní ndi ale bhà a'uta-otù ǒ tí.

²⁵ Ndi dhu ìì ndi dhu bhěyi tí átò Ràhabà tí kátina mùnyòni-àyi tò. Kàgàwà azù ka obhónángatále tí yà kǎnzǐ ídzi dhu ndàkɔ abhábho pbì idzá, ndàdù abhuna ròtsè vurò otu ònǎ dhu-okú dò rò*. ²⁶ Obhó tí, àdhàdhì yà ìmbǎ ale-ìhè rǐ ònǎ ale-ngbò narí iwà óvè ale-ngbò dhu bhěyi, yà ìnzǐ ka karí ídzi dhu ònzi nǐ ìndrù tò a'uta ní iwà óvè a'uta.

3

AlE-idà-dò àkǎ kòdò mběyi dhu

(Mbà 10.10; Mát 12.33-37; 13.3; Ròm 3.13-14)

¹ Àbanǐnzó, nyí nyàkǎ nzá nyíì ibí rò kànisa ǒ màlímó tí. Obhó tí, nyí nyúni wà dhu mběyi nyú, mà màlímó tírò, Kàgàwà rùnɔya ànyàka òrù nà atdíð ròsè ngǔkpà ale dònǎ òtǎka-okú dò rò. ² Àlǎ'ì kóró, àlǎ karí dhu ùfà abho nyú àlǎ-òtǎ ǒ. Ìnzǐ arí dhu àfǎ òtǎna ǒ ale ní ndi àkǎkǎ ale tí ka kǎdù òzùna ale. Ndirò ndi ale ní inè rǐ òndò kóró ngbòna ìnzǐ ròtsù nzérénga ǒ ale. ³ Kidyì pé mùhàgù tó ófò. Àlǎ kapé sùma-dyì-ngba ùsò imbi nǐ kàtsù rǒ ndínǐ àlǎ kòzè dhu nɔnzi tí, ní ndi dhu arí kóró kà-ngbùlù nábhù àlǎ rùndà átò. ⁴ Nyàndà pé idha dǒ arúbhi bàtò átò. Ndi bàtò rǐ ìmbǎ ìì inè ádrùngbǎ màtí, òpili rópili ɔbì nyú nà awe ràdù àmbɛ idzina dǒ, ní kà-rǒ ka kósò idha-tsi ákǎ itsu-afǎ-ngba kèlǎ ràdù kàbhù ùndana rí ale ràrà dòna àtdya rǒ ràrà ndi ndòzè i. ⁵ Ní

* 2:23 2.23 ɔpt 15.6 * 2:25 2.25 Yàk 2.1-24

ndi dhu bhëyi tí, alɛ-idà ní alɛ-ngbò rǒ ákě dhú-ngba nyú, pbétù, kǎradù ndòyò ndì ndònzì ádròdrǒ dhu nyú-okú dǒ rò.

Nyàndà pé, ákě kàzú-ngba rǎdù ádrùngbǎ irí-yà-ba nyú nóbì! ⁶ Ndirò, dhu rǎì ndi dhu bhëyi tí yà àlě-idà-dò rǒrina ɔtɛ tò. Ndi ɔtɛ rǎì inè ndùbì nga àdhàdhì kàzù arí nga ùbì dhu bhëyi. Obhó tí, àlě-idà-dò rǎì inè ndònzì kóró nzéɛ dhu-tidò ròsè àlě-ngbò rǒ ngùkpà ngarí-nzo dǒnǎ. Ní àlě-idà-dò rǒrina nzéɛ ɔtɛ náarírà pǎmvo Sitanì bhà rò, ndirò kǎrí àlě tó ípìrǒnga ìnzà. ⁷ Ìndrù rǎì inè ndivù kóró ìzǎ-tidò rǒngò dhu ònzì ndi ndòzè dhu bhëyi. Obhó tí kǎrí irí ǒ ìzǎ-tidò mà, àrè-tidò mà, òya dǒ arí 'àdha ìzǎ-tidò mà, ndirò idha ǒ aróko ìzǎ-tidò mànà kóró níwù ìvù. ⁸ Pbétù, idàna ìvu rádù atdí alɛ mà rǎì mbǎ. Obhó tí, alɛ-idà ní ìnzǎ arí ndìngyě nzéɛ dhu t'únɔta nǎ dhu, ndirò àlè tí àlè ìndrù òhò rádù itsu nǎ dhu. ⁹ Àlě-idà nǎ àlě karí Ádrùngbǎlɛ àlě t'Ábanà Kàgàwà nílè, ndirò àlě-idà nǎ tí, àlě karádù yà wòyǒna nyú rǒ kǎbhòlò alɛ nófù. ¹⁰ Asota tó ɔtɛ mà ofúngá tó ɔtɛ mànà náarúvò atdí alɛ-li'ò rò tí. Àbanǎnzó, wòrí dhu àkǎnà nzà ndì wò dhu bhëyi. ¹¹ Òvòvù idha mà, ìnzà óvù idha mànà tí àdù ùvò ùvò atdí idha-bhu ò rò tí? Ìnzǎ akɛkpá màtí! ¹² Àbanǎnzó, mùtinì-kpǒ ì'ǒ arí itsu tí àdù mìzèyitunì-kpǒ ì'ò ì'ǒ? Ndirò ngǎtsi nǎ vinyò-kpa tí àdù mùtinì-kpǒ ì'ò ì'ǒ? Ìnzǎ akɛkpá màtí! Ndi dhu bhëyi tí, ìnzà óvù idha náaráhù ònà rò idha-dòtì ní rǎ nǎ àdù òvòvù idha nípfo.

Dhu àkǎ kǎì òrù-akpà ò rò írà dhu-ǒnga t'óvòta tó irèta nà dhu

(Ròm 14.19; 1Kò 3.3; ěfɛ 4.1-3; Fil 2.3; 1Pé 3.4)

¹³ Dhu-ǒnga t'óvòta tó irèta mà, ìnga t'únita mànà nà arí atdí alɛ mà tí inè nzínzìkù ǒ? Ndi alɛ-tidò

ní'ì rò, dhu àkă kà rìtè ndi dhu-ǒnga t'òvòta tó p̀b̀ìndà ìr̀èta p̀b̀ìndà ìdzì m̀ùtsò mà, p̀b̀ìndà ìỳònga mànà-otù ǒ. ¹⁴ P̀b̀étù, nyǐ nyapé ì'ì atdíǒ ógyè adha tó afíkù nà, ndìrò anya tó afíkù nà nzínzikù ǒ, ní nyǐ nyàkă nzá nyǐdzǐ nyǐ, nyǒzù nyǐ dhu-ǒnga t'òvòta ǹǹni ale tí. Ndi dhu bhèyi nyǐ nyí dhu ònzi dhu rǎdù nyǎbhù nyǐ'ì t̀t̀òt̀álé tí. ¹⁵ Ẁòrí dhu-ǒnga t'òvòta tó ìr̀èta-tidò ní ǹz̀i òr̀ù-akpà ò rò ìrà ìr̀èta-tidò, p̀b̀étù ka ní yà adzi ǒ ìr̀èta-tidò. Ka ní ìndrù tó ǒfò tó ìr̀èta, ndìrò ka ní nzéε-alafí bhà ǒfò tó ìr̀èta. ¹⁶ Obhó tí, adha tó ale-afí mà anya tó ale-afí mànà rǐ'ì ró rádù ì'ì dhu ní p̀b̀adzangà tí ka kí dhu ònzi dhu mà, kóró nzéε dhu-tidò mànà. ¹⁷ P̀b̀étù, òr̀ù-akpà ò rò ìrà dhu-ǒnga t'òvòta tó ìr̀èta-tidò nà arí'ì ale ní d̀òna-kpa ò rò Kàgàwà-nyìkpó ǒ ìlǎ ale. Ndi ale ní màr̀ùngà ìbho arí ìndrù nzínzi ǒ ale, ìỳònga t'ále, ndìrò, ngùkpà ale r̀ù̀ǹona dhu nózè ndífù ale. Ndi ale ní àlè tí àlè ìzù àbà ka kí ìndrù dǒ nǐ ale-afí mà, ìdzì dhu ònzi ka kí abádhí tò nǐ ale-afí mànà nǐ ale. Ndi rò ka ní ìnzì arí ìndrù-ǒnga òvò, ìnzì ndàdù ìndrù ùtra ale. ¹⁸ ì aróko atdíkpá mànà ale àbhù arí ròkò màr̀ùngà ǒ ale, náarózona dhu ní màr̀ùngà. Ní itse tí abádhí arádù ògùnà dhu ní obhónánga tó dhu ònzi ì ale rǐ dhu.

4

Ínzá dhu àkă kozè yà adzi ǒ dhu-tsí dhu

(Law 19.16; Zàb 66.18; Luk 18.13-14; 1Tì 2.8; 1Yù 2.15-17)

¹ Yà nzínzikù ǒ arí'ì angburuta mà anya mànà náarúvò àdhà rò? Abádhí náatí ǹz̀i ùvò yà nyǐ nyí atdyúya òho dhu-tsí, yà nyukutsinǎ rò arí anya ònzi nzínziya ǒ ò rò? ² Nyǐ nyarí dhu-atdyú òho nyǎbà, p̀b̀étù ìnzì nyǎdù ì dhu nábà. Nyǐ nyarí'ì adha tó ale-afí na nyǎdù nyǎpà nyǒkyè abvo, p̀b̀étù ìnzì nyǎdù atdí dhu mà nábà. Nyǐ

nyarí anya ònzi nzínzìkù ǒ, nyädù àmbe àngburu dǒ. Nyí nyarí nzí nyí atdyúna òho dhu àbà, ìnzí nyí nyarí ndì dhu ònzi Kàgàwà-fó dhu-okú dò rò. ³ Dhu nyí nyònzì Kàgàwà-fó rò, nyí nyarí nzí àdù ndì dhu àbà, nzÉÉ nyí nyarí ndì dhu ònzi dhu-okú dò rò. Kà-tì ní, nyí nyarí dhu ònzi ndíní nyí nyabá tí idhèkù ìkà rí nyí-tírò nzÉÉ dhu kèlě. ⁴ Nyí, nyí ní ìnzí arí 'òdò Kàgàwà tò ale! Nyí nyúni tí nzá dhu, yà adzi ǒ dhu-tsí òzè ka kí dhu rárì Kàgàwà òndrò ka kí dhu? Nírò, yà adzi ǒ dhu-tsí ná'u rí ndòzè ale ní iwà ndì nùgèrè ndítírò ndòngò Kàgàwà rǒ òmvù tí ale. ⁵ Nyí nyìrè tí nga kòkórò ìlìlǎ Andítá rarátina: Kàgàwà ózè dhu rárì àlě rùbho àlě fíndà tí atdíró, yà àlě-nyutsì ongó tí àdi ndì ndìli pòbìndà ìlìlǎ-Alaffi-okú dò rò*? ⁶ Kàgàwà arí ibhona àlě tò ní ádrùngbǎ ídzìnga nyú. Ndì dhu okú dò rò nga ní ndì ìlìlǎ Andítá arátina: «Kàgàwà arí ndùgye yà 'ìdzí arí ìtírò ale nà, pòbétù kǎràdù pòbìndà ídzìnga ìtè yòròwà nà aróko ale tò*.» ⁷ Nírò, nyí nyàkǎ nyìrì Kàgàwà-tsí dhu. Ndirò, nyí nyàkǎ nyǒdì pǒkù Pǒmvo-ònzí, ní kà rǎdù òkù tí òkù tsùkù rò. ⁸ Nyí nyàkǎ nyìngò Kàgàwà-tí'ò, ní kà rǎdù ìngo tikù ò. Nyí nzÉÉngatálě, yà fìyó ìrèta-ǒnga úndò ndì ale tíró, nyí nyàkǎ nyú'ò otsùkù mà afìkù màrà rìlǎ! ⁹ Nyí nyàkǎ nyúni nyí nyí'ì òná fùkù nzÉÉnga-okú dò rò àpè! Nyí nyàkǎ nyòkò izùkù ǒ, nyädù òko nyìkù-dha ǒ! Fùkù ugbótá nákǎ ndùgèrè ndì ndòngò ǒdzi tí, fùkù dhèdhe rǎdù ndùgèrè ndòngò izù tí! ¹⁰ Nyí nyàkǎ nyífo nyí nyí-tírò obvò Ádrùngbǎle Kàgàwà-ònzí, ní kà rǎdù nyídzì ǒrú.

* 4:5 4.5 tró rí'ì dhu ka kidyì òyà rò ní Tòr 4.24 mà ǒpt 6.3 màrà. * 4:6 4.6 Mbà 3.34

Inzá dhu àkà katì ale t'òdhìnà nzéɛ ale tí dhu
(Mbà 27.1; Luk 12.16-20)

¹¹ Àbanǎnzó, nyǎ nyàkǎ nzá nyòtè nzéɛ nyǎ nǎ nzínzikǎ ò. Òdhìnà nǎ róte nzéɛ ale, ndírò ngǎtsi nǎ òdhìnà àti rí nzéɛ ale tí ale, nóte wà nzéɛ yà àzè dǒ róte uyátá nǎ, ndírò kàtì wà ndi uyátá nzéɛ uyátá tí*. Ní ndi dhu bhèyi nyi nyònzì dhu rò, inyi ní nzǎ uyátá ìfù arí ale, pbétù inyi ní ndi uyátá àti arí nzéɛ uyátá tí ale. ¹² Kàgàwà kèlè atdíró ní ndi Uyátá ìdì arí ale, ndírò ka atdíró ní ndi ìndrù àti rádù ídzì ale tí ndírò nzéɛ ale tí. Ndirò ka kèlè atdíró ní ndi ìndrù ìgu rádù, ndírò ìndrù òhò rádù ale. Nírò inyi, yà òdhìnà àti nyi nyarí nzéɛ ale tí rò, nyi nyarí nyozù àdhi tí?

Inzá dhu àkà kidzì ale ale-tírò ka kòzè kònzì dhu ùdhè ka kí rò dhu

¹³ Nyǎri yà ma múnona dhu kòmbí, nyǎ yà nyǎ nyarátina: «Ìndo, ndírò ngǎtsi nǎ tsútsǎ, mã mowuna atdí kígò ò. Ní mã móko ányì ràrà àhu atdí atò nyú tí. Mã mí mùtùruzi ònzì, mãdù màgòwè† àbà ònà rò.» ¹⁴ Nyǎ, nyǎ nyùnì nzá ìngbà dhu bhèyi màtí fùkù ípìrǒnga níí'ina tsútsǎ dhu! Obhó tí, nyǎ nyí'ì àdhàdhì òtò rǒtò ìdha-ìhè bhèyi, yà ákè kàsùmì kèlè tí arí ndàlǎ, ndàdù àwí ale-nyìkpó ò rò. ¹⁵ Nyǎ nyàkǎnà nyàti: «Ádrùngbǎle òzè ka nǎ, mã mí'ina ìnè ípìrǒrò nga nà. Ní mã mǒnzina yarí dhu, mãdù ndàgà-tsí nónzì.» ¹⁶ Pbétù, nyǎ nyáróko nyámbe nyǎdzì dǒ ìdzì tí, nyǎ nyòzè nyònzì dhu ùdhè nyǎ nyí rò. Ní kóró kòrí ìdzítá-tidò ní nzéɛ. ¹⁷ Nyǎ nyàkǎ nyùnì dhu ní, ìdzìnga t'ònzìta nùnì ale rapé nzǎ ndi ìdzìnga ònzì, ní ndi ale rònzì wà nzéɛnga.

* 4:11 4.11 2.8 † 4:13 4.13 Màgòwè ní mùtùruzi ka kònzì rò arí ndisè dhu ka kòdzì róná dhu-bvǎ dǒ dhu.

5

Ònzítálε-nyìkpó itdyũ ka kí dhu

(*Yòb 20.5; Àmò 5.11-12; Màl 3.5*)

¹ Nyĩ ònzítálě, nyìrì yà ma múnóna kòmbí fùkù dhu! Nyĩ nyàkă nyòdzì, nyămbε nyũhu dǒ izu nĩ, dùkù rírà àpbè-okú dò rò. ² Fùkú ongyéngá nómò wà, ndírò rùkú mūdzarù kereze nónyè wà. ³ Fùkú orò mà fùkú fùrangà mànà kéngézé ònyè wà. Ndi kéngézé ní ndi nyĩ nòbhuya, wò nyĩ nyarí kóró dhu-tsí-tsù ùndũ fùkù tí rò. Nyĩ nyúndu i ongyéngá-tsù kòkórò. Ní àdhàdhì kéngézé mà kàzù mànà náarí dhu ìnzà dhu bhèyi, Kàgàwà níitdìya ànyàkù obi nyú nà yà adzi ǒ kóró dhu-tsù rĩ ndòdì nínganí. ⁴ Kòñĩ, nyĩ nyúvò nyĩ ìnzì nyũbho yà fùkú onzi-bvu-abábá ǒ kasù nónzì kasutále tó mùkùmbà. Ní, abádhí rĩ 'ùhũ dhu mà, abádhí rùkù dhu mànà nàrà wà òtsi yà kóró dhu dǒ arí ì ádrùngbànga tó obi nà Ádrùngbàle Kàgàwà-bì ò! ⁵ Yà adzi ǒ, nyĩ nyávu nyòngò òko ònzì ǒ, ndírò nyĩ nyábhù yà adzi ǒ dhèdhe ràtdũ afikù. Nyĩ nyóngù nyĩ, nyũyo ìnzà nyĩ nyùni Kàgàwà ròtdíya òtdì ànyàkù atdíku dhu rórò, àdhàdhì yà ìnzà ùni ì àze ka kí atdíku dhu rórò róko ìzà bhèyi. ⁶ Nyĩ nyábhù obhónánga ònzì arí alε-ànyà kítì, nyädù àbhùnà kòkyè. † alε í ì mbà nyĩ mànà ì í àgò nĩ obi nà.

Dhu àkă kondù dhu-dzi ràrà àhù Ádrùngbàle Yèsù ríngo dhu ò dhu

(*Màt 5.33-37; Èbr 6.12; 10.35-37; Yàk 1.12*)

⁷ Nírò àbanĩnzó, nyĩ nyàkă nyòndù dhu-dzi, ràrà àhù Ádrùngbàle Yèsù ríngo dhu ò. Nyàndà pé ìngbà dhu bhèyi màtí inga òbhì rí alε náarí inga ǒ dhu náaraya ò'ò dhu òdò dhu. Ndi dhu ò'ò dhu ràdù ì ì ádrùngbà mùgàsù tí kà tò. Kà rĩ dhu-dzi òndù ràrà àhù wemberè tó igye

mà, kà rīku dòná rò igye mànà nóowuya ìkǒ dhu ò. ⁸ Ní nyǐ mà átò, nyòndù dhu-dzi nyǎbhu afīku rǐrǐ òbì nà, Ádrùngbǎle Yèsù rǐngò dhu rǐrǐ íkyèrǒ dhu-okú dò rò.

⁹ Àbanǐnzó, nyǐ nyǎkǎ nzá nyǎmbé nyǎhu dǒ nyǐ nǐ nzínzikú ǒ, akye Ádrùngbǎle Yèsù arana ànyǎku ìtdì nǐ. Nyàndà pé, kǒnǐ kìdè wà tsǎtsùnǎ ànyǎku ndì ndíttdì tí!

¹⁰ Àbanǐnzó, nyǐrè pé kǎkǎ Ádrùngbǎle Kàgàwà-òvò rǒ owúnà dhu òvò rǒ ìndrù tò pbànábí náanzì dhu. Abádhí andù dhu-dzi àpbè ǒ. Ní, nyǐ nyǎkǎ nyòdyì abádhí tó ǒfò.

¹¹ Àlě kárí í ale ànzì hirò nónzì ale tí, abádhí andù dhu-dzi dhu-okú dò rò. Nyǐ nyǐrǐ wà Yòbù tí kátina ale andù àpbè-dzi tí dhu tó màkǔrù. Ndirò nyǐ nyǐrǐ wà ìngbà dhu bhèyi màtí Ádrùngbǎle Kàgàwà adù àrà dhu ònzì kà tò olùnǎ rò dhu. Obhó tí, ndì Ádrùngbǎle ní àlè tí àlè izu tó affina mà, ìdzìnga mànà nǐ ale.

¹² Pbétù àbanǐnzó, ádrùngbǎ dhu tí nyǐ nyǎkǎ nzá nyòtsò dhu òrù-akpà-òvò rǒ màtí, yà adzi-òvò rǒ màtí, ndirò ìngbàtí ìlì ndì dhu t'òtsòta tó ngǎtsi ǒfò ǒ màtí. Obhó dhu tí rǐrǐ dhu nǎkǎ nyǎtì obhó dhu tí. Ndirò, ìnzì ní obhó dhu tí rǐrǐ dhu nǎkǎ nyǎtì ìnzì ní obhó dhu tí, akye Kàgàwà arana ànyǎku ìtdì nǐ.

Andì nà ale dǒ dhu àkǎ kǐtsò ale dhu

¹³ Àpbè ǒ rǐrǐ atdí ale mà t'fǐ ìnè nzínzikú ǒ? Ndi ale àkǎ ndìtsò ndì Kàgàwà rǒ. Ndirò ngǎtsi nǐ, dhèdhe ǒ rǐrǐ atdí ale mà t'fǐ ìnè nzínzikú ǒ? Ndi ale àkǎ ndùyù ifuta tó adyi. ¹⁴ Andì nà rǐrǐ atdí ale mà tí fǐ ìnè nzínzikú ǒ? Ndi ale àkǎ ndùnzi kànìsà ǒ pbàkùrù, ndínǐ adù tí 'ìtsò dòná, 'adù ndùtri akye nǐ Ádrùngbǎle Yèsù-òvò rǒ. ¹⁵ Abádhí ìtsò ì a'uta nyú nà dhu rǎdù ndì ale nábhu rògù, ndì Ádrùngbǎle rǎdù kà dzùnà ònzì rìvà ndì tdíttdǒ. Ndirò, dhu apé fǐ ndì ale ónzì nzéřnga dhu

tí, ní Ádrùngbàlè rǎdù ndi nzéřenga núbà ùbà kà tò. ¹⁶ Nírò, nyí nyàkǎ nyòwù fùkú nzéřenga òvò rǒ kpangba fùkù nzínzìkù ǒ, nyǎdù òwu nyítsò rǒ dùkú, ndíní nyí nyadù tí ùgù. Obhónángatále bhà itsòta náarí kasù ònzi ádrùngbǎ ɔbi nyú nà. ¹⁷ Nabì Èliyà ní'ì àlě'ì bhěyi alé kèlě. Ní, kítsò ndi atdyúna nyú nà ìnzí igye níkó tí. Ní, igye agyè nzá yà adzi ǒ, rǎrà àhù ìbhù atɔ dóná azà àbì nà tí. ¹⁸ Wò dhu-dzidǒ, kǎdù ndìtsò tdítǒ. Ní, igye adù ìkǒ òrù-akpà ò rò, yà adzi rǎdù ònyù ì'ò.

Àwǎwǐ ndàrà itsɛ obhónga rǒ rò alé nádù ka kí obhónga tó otu ò dhu

¹⁹ Àbanǐnzó, atdí nzínzìkù ǒ alé rǐ'ì ìnè ndàwǐ, ndàrà itsɛ obhónga rǒ rò, ngǎtsi alé rǎdù kàbhù rǎdu ndi obhónga tó otu ò. ²⁰ Ní nyí nyàkǎ nyǔni dhu, wò ndi nzéřengatále dzùnà nònzì rǎdu ndi awítá tó otu ò rò alé, rìgǔ wà ndi alé bhà ípìrǒnga ɔve ǒ rò, ndírò Kàgàwà rùbà wà ndi alé bhà ábhǒ nzéřenga-íyà.

Ungbòta-ጋwá Tá Bhǔkù

Ndrǔna: Ungbòta-ጋwá Tá Bhǔkù New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndrǔna (Ngiti)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Dec 2021 from source files dated 30 Nov 2021

abb6c630-aaf1-5647-8172-605215e8fe12